

Titulació	Tipus	Curs
2500241 Arqueologia	OT	3
2500241 Arqueologia	OT	4
2500501 Història	OT	4
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OT	4

Professor/a de contacte

Nom: Isaias Arrayas Morales

Correu electrònic: isaias.arrayas@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

L'assignatura està pensada per tots aquells alumnes del Grau de Ciències de l'Antiguitat, d'Història o d'Arqueologia interessats pel món antic. És convenient que hagin ja cursat les assignatures d'Història Antiga obligatòries de cadascuna de les titulacions.

Objectius

Aquesta assignatura analitzarà la història dels principals processos socials i fets culturals de les civilitzacions desenvolupades al territori català entre els ss. VI a.C. - V d.C., sempre entenent el territori català en un sentit laxo, doncs no fou un territori específic a l'Antiguitat. L'assignatura analitzarà les diverses fonts històriques que utilitzen els historiadors per a la seva tasca, des de les fonts literàries antigues a l'arqueologia, passant per l'epigrafia i la numismàtica. I, efectivament, el contingut analitzat serà sensible als aspectes relacionats amb la perspectiva de gènere.

Objectius:

1.- Conèixer i utilitzar les fonts documentals que posseïm per analitzar els processos històrics, apropant-nos així a la feina de l'historiador de l'Antiguitat i de l'arqueòleg. En els materials que s'enviaran i en les activitats apareixen bona part d'aquestes fonts (literàries, epigràfiques, numismàtiques i sobretot arqueològiques), i cal conèixer d'una banda les seves possibilitats, i també les mancances i limitacions (que d'alguna manera mostren les limitacions de la nostra disciplina, i el paper tan important de la interpretació). En general, caldrà fer comentaris de text sobre aquests documents.

2.- Ser capaç de contextualitzar les dades que ens aporten aquestes fonts documentals amb les interpretacions històriques. Caldrà posar en relació unes dades amb les altres, buscant una síntesi més completa.

3.- Conèixer i valorar el patrimoni arqueològic i arquitectònic de la Catalunya antiga, entenent el patrimoni no només com un element passiu que cal protegir, sinó com un bé cultural del qual en podem extreure un profit efectiu, com un document històric que ens ajuda a explicar-nos a nosaltres mateixos.

4.- Finalment, i com a síntesi final d'aquests objectius, l'assignatura pretèn apropar-vos al coneixement d'unes disciplines d'estudi del nostre passat que us permetin no només conèixer les interpretacions ara per ara establertes, sinó desenvolupar el vostre propi criteri, de tal manera que en acabar el semestre pugueu valorar les noves dades històriques i arqueològiques que s'aniran coneixent en el futur, ressituant-les en un marc d'interpretació coherent.

Competències

Arqueologia

- Contextualitzar i analitzar processos històrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia.

Història

- Aplicar els principals mètodes, tècniques i instruments de l'anàlisi històrica.
- Avaluar críticament les fonts i els models teòrics per analitzar les diverses etapes històriques.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dominar els conceptes bàsics diacrònics i temàtics propis de la ciència històrica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Ciències de l'Antiguitat

- Aplicar els principals mètodes, tècniques i instruments per a l'anàlisi històrica.
- Comprendre i interpretar l'evolució de les societats antigues de la Mediterrània -des de la civilització egípcia fins el desmembrament de l'Imperi romà d'Occident- a partir de l'anàlisi de les realitats política, històrica, social, econòmica i lingüística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.

- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Reconèixer l'impacte d'alguns aspectes rellevants del món antic en la cultura i la societat contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar de manera crítica els discursos divulgatius, especialment en relació amb la ideologia i els biaixos etnocèntrics i sexistes.
2. Analitzar els processos d'aculturació entre els pobles de l'antiguitat clàssica.
3. Analitzar els processos històrics que condueixen als conflictes bèl·lics.
4. Analitzar les qüestions clau que permetin abordar l'estudi dels fenòmens històrics des d'una perspectiva de gènere.
5. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
6. Aprendre de manera autònoma.
7. Avaluar críticament els diferents enfocaments actuals de l'estudi de la història de Catalunya.
8. Avaluar i resoldre críticament els problemes historiogràfics propis dels estudis de la guerra.
9. Avaluar i resoldre críticament problemàtiques històriques pròpies de la història del gènere.
10. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
11. Comunicar-se tant oralment com per escrit en l'idioma propi o en una tercera llengua utilitzant la terminologia i les tècniques pròpies de la historiografia.
12. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional.
13. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
14. Dominar la lectura de textos històrics escrits en suports diversos.
15. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
16. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
17. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
18. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
19. Identificar el context en que s'inscriuen els processos històrics
20. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
21. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
22. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets
23. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
24. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
25. Integrar l'estudi de la Catalunya antiga al discurs històric general i assenyalar-ne les singularitats.
26. Interpretar i analitzar les fonts documentals.
27. Interpretar les fonts materials i el registre arqueològic.
28. Interpretar textos històrics en relació amb els contextos arqueològics.
29. Organitzar i planificar la cerca d'informació històrica.
30. Organitzar i sintetitzar les diverses explicacions existents sobre les causes del canvi social en les diferents etapes històriques de la societat catalana.
31. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
32. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
33. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
34. Relacionar els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament dels processos històrics.
35. Relacionar els textos històrics amb els seus contextos arqueològics.
36. Saber llegir textos històrics escrits en suports diversos.
37. Transmetre els resultats de la recerca arqueològica i comunicar conclusions, de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
38. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.

39. Utilitzar els recursos informàtics propis de l'àmbit d'estudi de la història.
 40. Utilitzar les fonts de recerca pròpies de l'estudi de la història de Catalunya.

Continguts

TEMARI FONAMENTAL:

- 1- EL BRONZE FINAL A CATALUNYA. ELS PRECEDENTS DEL MÓN IBÈRIC.
- 2- EL MÓN IBÈRIC ANTIC. LA IBERITZACIÓ.
- 3- COMUNITATS IBÈRIQUES DE CATALUNYA, ss. IV-III a.C.
- 4- ELS CONFLICTES DEL s. III a.C. FOCEUS, PÚNICS I ROMANS.
- 5- LA CONQUESTA ROMANA DE CATALUNYA. s. II a.C.
- 6- LA ROMANITZACIÓ DE CATALUNYA. s. I a.C.
- 7- LES GUERRES CIVILS AL N.E. PENINSULAR. POMPEU I CÉSAR.
- 8- LES REFORMES D'AUGUST.
- 9- L'AUGE DE LA CATALUNYA ROMANA. s. I d.C.
- 10- ELS ANTONINS, I LA GESTIÓ DE L'IMPERI.
- 11- LA CRISI DEL s. III d.C.
- 12- EL PERIODE TETRÀRQUIC.
- 13- LA CATALUNYA DE L'ANTIGUITAT TARDANA.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	38	1,52	7, 29, 30, 31, 40
Pràctiques o seminaris	3	0,12	7, 11, 30, 39, 40
Visita a Museu o jaciment	4	0,16	7, 30
Tipus: Supervisades			
Tutories	15	0,6	7, 11, 24, 29
Tipus: Autònomes			
Comentaris de text i un treball a desenvolupar	35	1,4	6, 7, 11, 24, 29, 30, 32, 39, 40
Estudiar els materials i la bibliografia del curs	40	1,6	6, 7, 29, 30, 40

- Assistència a classes teòriques dirigides pel professor /a.
- Assistència a sessions de seminaris i pràctiques dirigides pel professor/a.
- Lectura comprensiva de textos i interpretació de cartografies, gràfics, taules i documents arqueològics.
- Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics.
- Estudi personal.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmens	50	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 29, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 40
Participació, pràctiques de seminaris, etc.	10	1,5	0,06	5, 6, 7, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 23, 24, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 39
Treball	40	12	0,48	6, 7, 10, 11, 13, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40

En el cas dels estudiants que s'acullin a l'Avaluació Continuada, l'avaluació es farà a partir dels següents ítems:

40% Treball sobre l'estat de la qüestió d'una problemàtica escollida per l'alumne, amb l'aprovació del professor.

25% Prova final que consistirà en un tema ampli a desenvolupar.

25% Prova final que consistirà en un comentari de text.

10% Participació, assistència i progressió.

Es reavaluaran les activitats d'avaluació entregades en els terminis establerts pel professor/a de l'assignatura; en cap cas es podrà presentar un exercici per primera vegada durant el període de reavaluació.

La participació, assistència i progressió no es reavaluen.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin a l'abast.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

En el cas dels estudiants que s'acullin a l'Avaluació Única, l'avaluació es farà a partir dels següents ítems.

40% Treball sobre l'estat de la qüestió d'una problemàtica escollida per l'alumne, amb l'aprovació del professor. S'entregarà el mateix dia que es durà a terme la Prova final.

25% Prova final 1 que consistirà en un tema ampli a desenvolupar. Es farà el mateix dia que la Prova Final 2.

25% Prova final 2 que consistirà en un comentari de text. Es farà el mateix dia que la prova Final 1.

10% Participació, assistència i progressió.

Pel que fa a la reavaluació i la normativa d'irregularitats, s'aplicarà la mateixa que s'estableix per l'Avaluació continuada.

Bibliografia

Bibliografia comentada

És molt convenient que els estudiants utilitzin la bibliografia com un instrument a l'abast per assolir un coneixement global dels continguts i ser capaços de plantejar i desenvolupar qualsevol tema o apartat d'ampliació.

Com a bibliografia de caire introductori i complementari -i sense ànim d'exhaustivitat (podeu tenir per casa bones obres més antigues)- cal tenir present els següents treballs:

- AA.DD. *Economia, Societat i Cultura. Història dels Països Catalans. Vol. I, Prehistòria i món Antic*. Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1997. Síntesi elaborada pels diversos especialistes actuals en cada matèria. Lògicament és un treball dispers, però d'un bon nivell científic.

- AA.DD., "La formació d'una societat provincial", *Empúries*, 52, 2000. Conjunt d'articles publicats per la revista *Empúries* referents a la romanització dels territoris catalans, amb diverses perspectives i valoracions. És un bon estat de la qüestió.

- D. Asensio, G. del Prado, C. Rovira, *L'Enigma Iber. Catàleg de l'Exposició*. MAB. Barcelona 2021. Estat recent de la qüestió dels estudis sobre el món ibèric, sobretot a Catalunya.

- J. Casas, P. Castanyer, J.M. Nolla, J. Tremoleda, *El món rural d'època romana a Catalunya. L'exemple del Nord-est*, C.I.A.G. Girona 1995. Interessant visió global de les vil·les i centres de producció rural a les comarques gironines, que pot completar les dades que sobre aquest món agrícola presenten els mòduls.

- C. Garrido, *Arqueoguía de Cataluña y Baleares*. Ed. Planeta. Barcelona 1998. Bona guia arqueològica on apareixen la major part dels jaciments que esmentarem al llarg del curs. Hi ha una breu síntesi històrica a la introducció, força correcte.

- P. Le Roux, *Romains d'Espagne*, Armand Colin, Paris 1995. Bona síntesi històrica de la romanització d'Hispania per part d'un especialista francès, que dona una bona visió del conjunt de la Hispania Romana del període republicà i alt-imperial.

- O. Mercadal (ed.), *Món ibèric als Païssos Catalans, XIII Col.loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*. 2 vols. Puigcerdà 2004. Obra de referència per conèixer l'estat de la qüestió de les darreres recerques referents al món ibèric als Païssos Catalans, on participen la major part dels equips de recerca implicats.

- O. Olesti, 2014, *Paisajes de la Hispania romana*. Ed. DStoria. Sabadell. Síntesi sobre el procés de conquesta i ocupació dels territoris hispans, del s. II aC al I dC, a partir de 10 exemples significatius.

- J. Pons, *Territori i societat romana a Catalunya*. Edicions 62. Barcelona 1994. Obra ja clàssica, però encara útil. Es tracta d'un treball molt suggerent i interessant, que aconsegueix relacionar els fenòmens històrics detectats a Catalunya amb les grans línies d'evolució de la Història romana en general. Un punt feble, però, és el tractament de les dades arqueològiques, que no ha estat potser prou crític.

- V. Revilla, Joan Santacana. *Catalunya romana*. Dalmau Editors. Barcelona 2015.

- V. Revilla (ed.), *Les vil·les romanes de la Tarraconense* (II vols.). MAB. Barcelona 2005.

- J. Sanmartí, J. Santacana. *Els ibers del Nord*, Ed. Dalmau, Barcelona 2003. És la millor obra de síntesi sobre el món ibèric català, una obra de difusió però prou útil també per al nostre curs.

Finalment, i d'una manera co-lateral, poden ser útils dues obres de síntesi: D. Plàcido, *Historia de España. La Antigüedad*. Nerea. Madrid 1994, i també C. Renfrew, P. Bahn, *Arqueología. Teorías, métodos y práctica*. Akal, Madrid 1993.

Programari

Cap en específic

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Català	segon quadrimestre	matí-mixt